

Past. TT Anssi Simojoki
Uusikaupunki

KIRKON HÄTÄTILAOIKEUS

Tämä laajennettu lausunto on annettu Tampereen tuomiokapitulin 11.8.2010 tekemän päätöksen jälkeen, kun tuomiokapituli erotti piispa, TT Matti Väisäsen pappisvirasta.

On pidettävä myönteisenä lähtökohtana sitä, että Tampereen tuomiokapituli pyrki kohtaamaan Matti Väisäsen pääperusteen, joka siis on kirkon hätätila ja sellaisen hätätilan vaatima hätätilaoikeus. Tämä oli 1500-luvun luterilaisen uskonpuhdistuksen lähtökohta ja peruste, joka johti luterilaisten kirkkojen syntymiseen. Mainittu hätätilaoikeus ja -velvoite on myös varauksitta, vailla väärinkäsityksen varjoa kirjoitettu ”Concordiaan” eli luterilaisen kirkon uskon ja opin Tunnustuskirjoihin suurella yksimielisyydellä (”magnus consensus”). Tampereen tuomiokapituli jatkaa kuitenkin päätöksessään sitä samaa suuren yksimielisyyden murtamislinjaa, joka ratkaisevasti alkoi toteutua kirkossamme vuonna 1986.

1. Kirkon oppi, oikeus ja ”suuri yksimielisyys – magnus consensus”

Kuten edellisessä lausunnossani lyhyesti totesin, evankelinen kirkko-oikeus joutui kansallissosialistisessa Saksassa ja sodan jälkeen perusteellisesti uudelleenarvioimaan Rudolph Sohmin (1841-1917) kirkko-oikeuden vaikutusvaltaisen perinnön, jonka perustana oli näkyvän ja näkymättömän kirkon (”ecclesia visibilis/invisibilis”) sekä uskonnollisen ja oikeudellisen erottaminen toisistaan. Se oli myös rajankäyntiä 1800-luvun vanhaliberaalin teologian idealistisen perinnön kanssa, joka oli turvautunut ”uskonnollisen” käsiteluookkaan ja käytti Albrecht Ritschlin (1822-1889) koulun tunnetuksi tekemää arvoarvostelmien (”Werturteile”) teologiaa. Idealismi oli Immanuel Kantin (1724-1804) filosofian ja Friedrich Schleiermacherin (1768-1834) hermeneutiikan ja teologian valama perusta, jolle myös Ernst Troeltsch (1865-1923), Max Weber (1864-1920) ja Luther-renessanssin Karl Holl (1866-1926) järjestelmänsä rakensivat.

Toisen maailmansodan jälkeisessä uudelleenrakentamisessa oli opittu lukemaan vanhoja tekstejä uudella tavalla tarkemmin kuin ennen. Saksalainen evankelinen ja luterilainen kirkko-oikeus kirjoitettiin kokonaan uudelleen. Kirjoittajina olivat ennen muuta Johannes Heckel (1889-1963), Ernst Wolf (1902-1971), Wilhelm Maurer (1900-1982) ja Hans Dombois. Hans Dombois’n (1907-1997) jättiläismäinen, omaperäinen ”Das Recht der Gnade” 1-3 (1961, 1974, 1983) Sohmin myöhäisajatteluun liittyen kiinnitti lähtökohdissaan huomion siihen, että Pyhän Raamatun usko on kategorioissaan, paitsi uskonnollista, myös oikeudellista. ”Armo”, ”anteeksiantamus”, ”vanhurskauttaminen” kuuluvat jumalalliseen oikeusprosessiin, joka tutkii ja toteaa syyllisyyden. Armahdusoikeuskin kuuluu osana oikeusjärjestelmän kokonaisuuteen. Kirkon oikeus kuuluu siis kirkon olemukseen toisin kuin Sohmin mukaan oli aikaisemmin opetettu.

Kirkon oppi ja oikeus liittyvät toisiinsa ”suuren yksimielisyyden” (”magnus concensus”) käsitteessä: ”Meidän seurakuntamme opettavat suurella yksimielisyydellä” (”Ecclesiae magno consensu apud nos docent” CA 1:1). ”Suuri yksimielisyys” on yksimielisyyttä Pyhän Raamatun kirjojen kanssa. Se kiteytyi ”sola Scriptura”-opiksi: Erimielisyyksiä ei ratkaise kirkko vaan Raamattu (CA 23:59). Pyhän Raamatun keskus, Kristus oppi (”solus Christus”) ei ole teologinen aate, vaan kirkon varsinainen todellisuus, joka hallitsee ja jäsentää jopa kirkon

oikeutta ja hallintoa. Se tekee tyhjäksi kaikki paavin kanonisen lain mukaiset vaatimukset esiintyä Kristuksen sijaisena ja näkyvänä päänä, sillä Kristus, kirkon pää, ei tarvitse mitään sijaista, koska hän on läsnä kirkossaan ja kaitsee sitä sanallaan, erityisesti oikeauskoisen saarnaviran välityksellä: ”Siksi ei kirkkoa voi ikinä paremmin hallita ja varjella kuin siten, että me kaikki elämme yhden ainoan pään, Kristuksen, alaisina ja että kaikki piispat virkansa puolesta yhdenvertaisina, joskin lahjoiltaan erilaisina, pitävät kiinteästi yhtä ja pysyvät yksimielisinä opissa, uskossa, sakramenteissa, rukouksessa ja rakkauden teoissa.” (SA 4:9). ”Suuri yksimielisyys” on samalla yksimielisyyttä apostolien ja koko oikeauskoisen, katolisen kirkon kanssa, jolta olemme saaneet vanhakirkolliset uskontunnustukset oikeina Pyhän Raamatun tiivistelminä ja uskon sääntöinä (”regula fidei”). ”Suuri yksimielisyys” on siis sekä kirkon oppia, että sen oikeutta. Tuo oikeus on niin vahva aines ”suuresta yksimielisyydestä”, että se siirtää sapatin, kumoaa piispojen herruuden ja työntää itsensä Rooman piispan pois paaviuden itselleen anastamasta vallasta ja johtoasemasta.

”Suuri yksimielisyys” on tosin myöhemmin aikoina ymmärretty vastoin käsitteen alkuperäistä merkitystä. Saksassa sitä esim. käytettiin raivaamaan tietä luterilaisten ja reformoitujen ehtoollisyhteyttä perustelevalle Leuenbergin konkordialle (1973). Klassiset, raamatulliset oppilauseet varustettiin laatusanoilla ”orjallinen”, ”jäykkä”, ”staattinen”. Karl Barthin (1886-1968) aktualistisen teologian mukaisesti käännettiin selkä pysyvissä oppilauseissa ilmenevälle jatkuvuudelle ja annettiin jokaiselle sukupolvelle lupa uskon ja omantunnonratkaisuihin ja muuttaa se ”elävässä opinmuodostuksessa” oman ajan puheeksi, toiminnaksi ja järjestykseksi. Se, mitä tällaisessa itse asiassa tapahtuu, on ”sola Scriptura”-opin korvaaminen ajan hengen (”Zeitgeist”) muuttuvalla yksimielisyydellä teologisen evoluution tulosten inhimilliseksi reseptiksi ja yhdistelyksi. Tämä on tulos, kun kauhotaan sanapuuroa siihen asti, että padan pohja lopulta paistaa.¹ Sellainen ei ollut alkuperäinen ”magnus consensus”. Augsburgin tunnustuksen ”suuri yksimielisyys” on Raamatun mukainen ja raamatullisena kristologinen, eikä siksi mitenkään muutettavissa: ”Jeesus Kristus on sama eilen ja tänään ja iankaikkisesti” (Hebr. 13). Raamatun sana ei ole minkään aikakauden filosofoiden muovailuvaha vaan se on kaiken ihmisperäisen uskonnollisuuden, filosofian ja oikeuden tuomari sekä korjausmitta.

”Suuri yksimielisyys” on myös ymmärretty niin ikään vastoin käsitteen alkuperäistä merkitystä jonkin paikallissynodin enemmistöksi tai määränemmistöksi. Senkin vuoksi TT Hannu Juntusen Suomessa esittelemä ”teologinen oikeuspositivismi” on, paitsi itseään korville lyövä nimitys, samanlainen kuin ”valkoinen musta”, edellistä askelta pitemmälle menevä pakoliike pois aidosta luterilaisesta ”suuresta yksimielisyydestä”. Se olettaa Erasmus Rotterdamilaisen kirjan ”Vapaa ratkaisuvälillä” mukaisesti, että Raamattu on epäselvä, vaikeasti tulkittava niin, että siitä ei voi saavuttaa yksimielisyyttä. Siksi paikallisen kirkon päätöksentekoprosessi lopulta ratkaisee oikean Raamatun tulkinnan. Tällainen synodaalisen enemmistön ratkaisuvälillä on kirkko-oikeudessa laajasti torjuttu kummajainen, joka - ehkä itse huomaamattaan - kumoaa ”sola Scriptura”-opin ja katkaisee sen läheisen siteen, joka läsnä olevalla Kristuksella on johtamansa kirkon kanssa ”Schmalkaldenin opinkohtien” mukaan.

Kun kirkossa opin ja oikeuden alueella poiketaan ja luovutaan Tunnustuskirjojen ”suuresta yksimielisyydestä”, tuo poikkeaman mukana myös hätätila vastaavasti valtaa kirkon. Tätä hätätilaa ei kirkko tosi mielessä ole koskaan kohdannut. Siksi on korkea aika edes käsillä olevassa Matti Väisäsen tapauksessa käydä tähän suureen, keskeiseen kysymykseen käsiksi. Koska ”suuri yksimielisyys” Pyhän Raamatun ja Vanhan kirkon kanssa on sekä opin, että

1 Müller, Hans Martin, Kirchenrecht und Bekenntnis, kirjassa Bekenntnis-Kirche-Recht. Gesammelte Aufsätze zum Verhältnis Theologie und Kirchenrecht. Tübingen 2005, 3-104.

oikeuden yksimielisyyttä, piispa Matti Väisäsen vetoaminen kirkossa vallitsevaan hätätilaan on tutkittava tuon ”suuren yksimielisyyden” kirkko-oikeuden ja uskonopin kannalta.

2. Kirkon hätätila ja hätätilaoikeus

Aikaisemmassa lausunnossani otin esille tämän hätätilaoikeuden synnyn ja sovellutukset Saksan kirkkوتاistelussa vuosina 1933-1945 kansallissosialistisen Saksan yhdenmukaistamispolitiikan kuristusotteessa. Tuomiokapituli omasta puolestaan torjui mainitun hätätilaoikeuden soveltamisen esittämällä, että 1500-luvun luterilaisessa uskonpuhdistuksessa oli kysymyksessä sellaiset asiat kuin selibaatti, messu-uhri ym., jotka eivät tähän Matti Väisäsen tapaukseen sovellu. Saksan kirkkوتاistelun tarjoaman esimerkin tuomiokapituli torjui sillä perusteella, että Suomessa ei vallitse samanlaista valtioterroria kuin Saksan historiallisessa esimerkkitapauksessa. Tuomiokapituli ei siis suoralta kädeltä torjunut hätätilaoikeutta sinänsä mutta katsoi, että sellainen tilanne ei vallitse Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Todisteena tuomiokapituli esitti, ettei mitään ordinaatiosulkua ja virkakieltoa vallitsisi, ei ainakaan Tampereen hiippakunnassa. Niiden puuttuessa ei niin muodoin vallitsisi mitään hätätilaakaan eikä niin muodoin edellytyksiä hätätilaoikeuteen vetoamiselle. Tampereen tuomiokapitulin kannan perustelu on kuitenkin monin tavoin haavoittuva.

3. Ordinaatiosulku, virkakielto ja hätätilaoikeus

Luterilaisen uskonpuhdistuksen käytännön pääkysymys oli pappien saaminen, koska kirkko ei voi elää ilman pappisvirkaa. Se oli ongelmana myös Böömissä, jonne Martti Luther kirjoitti v. 1523 tutkielmansa ”De instituendis ministris ecclesiae”. Siellä, missä pappisvihkimys kielletään ilman Pyhän Raamatun selviä perusteita, on siirrytty hengelliseen hirmuvaltaan, johon kristityillä on oikeus ja velvollisuus vastata kutsumalla ja vihkimällä tai vihittyttämällä seurakuntiinsa oikeauskoisia sananpalvelijoita, koska jumalallinen oikeus (”ius divinum”) aina ylittää inhimillisen oikeuden (”ius humanum”). Kun Mainzin arkkipiispa Albrecht tyhjensi Saksin vaaliruhtinaskunnan seurakuntapapeista eli pani sillä tavoin toimeen ordinaatio- ja virkasulun, uskonpuhdistajat alkoivat itse vihkiä seurakunnilleen sananpalvelijoita 1520-luvun loppua kohden, yhä laajemmin v:sta 1535 ja käynnistivät v:sta 1527 lähtien piispan viralle kuuluneita seurakuntien tarkastuksia, visitaatioita. Luterilaisen uskonpuhdistuksen hätätilaoikeuteen turvautumisen laukaisi Rooman alaisten piispojen jäykkäniskainen pysyminen Pyhän Raamatun vastaisessa väärässä opissa sekä heidän kieltäytymisensä vihkimästä pappeja uskonpuhdistuksen seurakunnille.

Kieltämättä on vaikea uskoa kristillisen rakkauden vaatimalla vilpittömyydellä Tampereen tuomiokapitulin kirkkain silmin esittämää vakuutusta, ettei kirkossa yleensä ja Tampereen hiippakunnassa erityisesti ole vallalla mitään ordinaatio- ja virkasulkua. Ruotsissa naispappeuden torjuijen virkasulku oli voimassa 1980-luvulla ja patosi vuosien kuluessa lähes 100 pätevää pappiskandidaattia kirkon pappisviran ulottuvilta, kunnes tuo pato alkoi vuotaa ja murtua muita teitä. Ns. Maarian avokummikiistan jälkeen v. 1980 yleistyi myös Suomessa, Tampereen hiippakunta mukaan lukien, uudenlainen tapa kuulustella papiksi vihittävien kantaa tiettyihin ajankohtaisiin erityiskysymyksiin kuten ns. avokummeihin ja eronneiden vihkimiseen, myöhemmin yhä enempi myös naispappeuteen. Ajan myötä mainitut keskustelunaiheet muuttuivat yhä enempi todellisiksi kynnyskysymyksiksi, ja itse keskustelut kehittyivät keinoksi karsia piispan ja tuomiokapitulin mielestä epäsuotavan jyrkkinä pidetyt pappiskandidaatit tai vaikuttaa heidän Raamattuun perustuvan kantansa suotavaan pehmenemiseen.

Niinpä väärinkäsitysten välttämiseksi ja kristillisen vilpittömyyden palauttamiseksi on

kysyttävä Tampereen tuomiokapitulilta, kun se kategorisesti kieltää ordinaatio- ja virkasulun olemassaolon:

1. Onko Tampereen hiippakunnassa kirkon vanhalla kannalla olevien pappiskandidaattien mahdollisuus saada ns. erillisvihkimys pappisvirkaan? Jos vastaus on myönteinen, se luo tässä käsiteltävässä Matti Väisästä koskevassa kiistakysymyksessä uuden, Matti Väisäsen kannalta raskauttavan tilanteen.

2. Onko Tampereen hiippakunnassa mahdollista toimittaa papin virkaa ilman ns. Heikan työryhmän mietinnön vaatimuksia, jotka Piispainkokous hyväksyi v. 2006?

Piispainkokouksen päätöksen mukaisesti tasa-arvolakia sovelletaan täysimääräisesti myös Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon vastoin tuon lain selvää kirjainta ja Suomen perustuslakia, vaikka sitä ei sovelletakaan muihin kirkkoihin. Soveltaminen merkitsee täyttä ja ehdotonta yhteistyötä naispappien kanssa vakavien rangaistusseuraamusten uhalla. Lakia valitustapauksiin soveltaneilta viranomaisilta on puolestaan jäänyt pimentoon, ettei kirkko voi omin päätöksin kumota perustuslakia ja laventaa juridisia sanktioita alueelle, jotka laki on ”expressis verbis” jättänyt lain, tässä tapauksessa tasa-arvolain soveltamisalan ulkopuolelle. Luonnollisesti kirkko voi tehdä tasa-arvolain soveltamista koskevia enemmistöpäätöksiä. Silti kirkon päätös ei muuta lainsäätäjän tahtoa. Siksi kirkon päätös ei oikeutta tarkoin noudatettaessa voi uhata ketään kirkon työntekijää tasa-arvolain säätämällä rangaistuksilla. Jos vastaus toiseenkin kysymykseen on kuitenkin myönteinen, se luo tässä käsiteltävässä kiistakysymyksessä uuden, Matti Väisäsen kannalta raskauttavan tilanteen.

3. Onko Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli todellakin tietämätön niistä monista tapauksista kirkossa, joissa kirkon vanhalla kannalla olevilta on evätty vaalisija ja eri tavoin tehty mahdottomaksi pääsy papin virkaan? Jos vastaus kysymykseen on myönteinen, se luo tässä käsiteltävässä kiistakysymyksessä Tampereen tuomiokapitulin kannalta uuden, lieventävän tilanteen, jonka pitäisi helpottaa pyydettyä itseoikaisua.

4. Voiko muodollisesti pätevä, kirkon vanhalla kannalla oleva pappiskokelas siis turvallisesti mielin hakeutua Tampereen hiippakuntaan luottaen siihen, että hän voi saada pappisvihkimyksen ilman pakkoa kieltää kantansa joutumalla vihittäväksi yhdessä pappisvirkaan pyrkivien naisten joukossa? Jos vastaus tähänkin kysymykseen on myönteinen, se luo tässä käsiteltävässä kiistakysymyksessä aivan uuden tilanteen, jossa Matti Väisäsen piispaksi vihkimistä voi vahvoin perustein pitää moitittavana hätävarjelun liioitteluna.

Jos vastaus kuitenkin on kielteinen, niin kuin pelkään, että se loppujen lopuksi ja kaikista hyvistä aikomuksista huolimatta sitä on, ollaan keskellä kirkollista syvää hätätilaa. Sen hätätilan vallitessa tehdään ihmispäätöksiä tyhjäksi Raamatun sana ja harjoitetaan kirkon jumalallisen oikeuden vastaista hengellistä hirmuvaltaa. Siihen hätätilaan kuuluu myös se, että Jumalan sanaan pitäytyviä pyritään pehmeällä taivuttelulla tai pakon kovalla kädellä ajaa toimimaan vastoin Jumalan sanaan sidottua omaatuntoa. Mikä luterilaisen uskonpuhdistuksen kirkossa olisikaan muodottomampaa kuin tällainen menettely?

Koska kirkko ei ole näkymätön (”ecclesia invisibilis”), hätätila vaatii Raamatun mukaisen näkyvän kirkon todellisen hätätilaoikeuden, joka takaa kristityille ja seurakunnille pappisviran ja siihen pääsyn raamatulliset ja luterilaiset perusteet. Hätätilaan ei aina tarvita valtioterroria kuten Rooman, Saksan, Neuvostoliiton tai Kiinan historiassa. Hätätilan ympäristö, tai kulunutta käsitettä käyttäkseni, ”konteksti”, vaihtelee, mutta sen keskuksessa on aina kirkon virka ja oikeus. Vastoin Tampereen tuomiokapitulin kantaa, aneet, selibaatti, pyhimysten palvonta ym. kuuluivat kyllä Uskonpuhdistuksen hätätilan ympäristöön, kontekstiin, mutta pohjimmainen kysymys oli kirkon virasta ja kanonisen oikeuden pätevyydestä. Se huipentui kysymykseen kanonisen lain muuraamasta paavin vallasta ja johtoasemasta, joka kuuriasta

levisi tiiviinä verkkona yli koko Lännen kirkon ylhäältä alas saakka. Uskonpuhdistus kävi Raamatun kristologiasta käsin – Kristus, kirkon pää todellisesti johtamansa kirkon keskellä – repimään kanonisen oikeuden muuraamaa viran ja vallan rakennetta kiistassa piispojen vallasta ja siihen kytkeytyvää kysymystä, miten seurakunnat saavat pappinsa. Kirkolla ja sen piispoilla ei ole mitään jumalallista oikeutta kieltää pappisvihkimys inhimillisin perustein ilman selkeää Raamatun sanaa ja sen luomaa jumalallista oikeutta. Jos piispat näin kuitenkin toimivat, hätätila on luotu kirkkoon. Hätätilaan kuuluu antiloginen irtisanoutuminen turmeltuneista piispoista, joista on tullut Jeesuksen varoitussanojen vääriä profeettoja (CA 28). Hätätila vaatii myös homologisia toimenpiteitä kirkon myönteiseksi rakentamiseksi (Schmalkaldenin opinkohdat). Sellaisesta on itse Uskonpuhdistus verraton esimerkki.

4. Kirkon hätätila väärän opin ylivalta

Saksassa vuosina 1933-1945 Raamatun vastaiset inhimilliset perusteet tarkoittivat kansallissosialismin koko ohjelman hyväksymistä vastoin Pyhää Raamattua. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa väärät inhimilliset perusteet tarkoittavat toisen ja kolmannen kristillisen vuosituhannen taitteessa Pyhän Raamatun vastaisten, poliittisesti korrektien näkemysten, opetusten ja rakenteiden valtaa yli Jumalan sanan. Siihen kuuluu erottamattomasti Raamattuun pitäytyvien kristittyjen syrjintä ja suoranainen vainoaminen. Apostolisen, vuosituhantisen virkajärjestyksen murtaminen v. 1986 on johtanut siihen, kuten monet silloin varoittivat, että homoseksualistinen elämäntapa tulee seuraavaksi kirkon raamatullisuutta ja apostolisuutta entistä enemmän murtavaksi suureksi kysymykseksi.

Luterilaisina kristittyinä meidän tulisi erityisesti ymmärtää, että jokaisen ihmisen perisyntien turmelemassa luonnossa on idulla kaikki Jumalan tahdon vastaiset heikkoudet ja synnit, vaikka nuo heikkoudet ja synnit puhkeavat eri tavoin ilmi. Yhtä kiusaa erityisesti ahneus, toista vihamielisyys ja julmuus, kolmatta erityinen himokkuus, neljättä juoppous jne. Vastoin skolastikkoja Tunnustuskirjat myös opettavat, että meissä idullaan oleva, piilossa pysyvä paha (Ps. 51:8) ei ole ainoastaan heikkoutta, vaan se on tuomion alainen synti. Jumala on luonut ihmisen sukupuoliseksi olennoksi ja asettanut aviorakkauden ja avioliiton syntymisen luovaksi voimaksi miehen ja naisen välisen keskinäisen viehtymyksen ja ruumiillisen vetovoiman (σπογγη φυσικη). Tämä Jumalan teko on erityisellä tavalla kärsinyt ihmisen lankeemuksesta. Silti Jumala pitää miehen ja naisen avioliiton voimassa ja siunaa sen sekä rankaisee sitä vastaan rikkojat, kuten hän Kristuksen ja pyhien apostolien kautta on meille ilmoittanut (Matt. 19, Mark 9, Ef. 5). Ihmisen perisynti turmelee edellä mainitun luonnollisen sukupuolien välisen vetovoiman pahaksi, synnilliseksi himokkuudeksi ("concupiscentia"), joka rehottaa maailmassa lukemattomin myrkyllisin kukinnoin. Se myrkyttää ihmismielen ja ihmissuhteet ja ajaa loputtomiin synnin tekoihin lopulta mitään mielettömyyttä ja väkivaltaa kaihtamatta. Synnin himokkuus ("concupiscentia") on ihmisille yhteinen ja jossakin määrin peiteltävissä oleva synti. Monelle se on elämää jatkuvasti synkistävä yöpuoli. Synnillisen himokkuuden mukainen elämäntapa on puolestaan julkista synnin orjuutta, joka vetää puoleensa Jumalan lain tuomitsevat salamat, oli kysymyksessä sitten uskottomuus, moniavioisuus, avioliittoa kaihtava promiskuiteetti tai luonnon vastaiset sukupuolisen hedonismin muodot kuten väkivaltaisuus ja murhanhimo, homoseksualismi ja eräänä sen haarana pedofilia. Kun kristityt hellenistisessä Rooman valtakunnassa vastustivat homoseksualismia ja muita Jumalan tahdon vastaisia ilmiöitä, he pienenä, vihattuna vähemmistönä olivat kääntyneet suuren enemmistön valtakulttuurista vastaan ja joutuivat maksamaan siitä ajoittain hyvinkin korkean hinnan. Uusi Testamentti leimaa erityisen pahan aikakauden "avionrikkojaksi". Roomalaiskirjeen 1:ssä luvussa P. Paavali opettaa, että valtaan päässyt, julkinen, hillitön homoseksualismi on Jumalan vihan merkki (Room. 1:19-). Kun kristityt eivät siis hyväksy homoseksualistista elämäntapaa, sama koskee myös kaikkia

irrationaalisia sukupuolisuhteita sekä avioliiton pyhyden rikkovaa konkubinaattia ja moniavioisuutta.

Siitä huolimatta homoseksuaalinen elämäntapa on itse asiassa jo käytännössä virallisesti hyväksytty kirkossa. Tuomiokapitulit eivät ole puuttuneet esille tulleisiin tapauksiin, joissa ei ole ollut kysymyksessä pelkästään taipumus vaan synnin jatkuva, julkinen ja puolusteltu harjoittaminen. Tilanne on kärjistynyt siihen mittaansa, että kuluvana vuonna 2010 piispat pitivät jo mahdollisena rukoushetken järjestämistä homoseksuaalipareille. Rukoushetken taustalla kummittelee sana- ja käsitehirviö ”sukupuolineutraali avioliitto”, jollaisen solmimisseremoniana rukoushetki olisi siis toistaiseksi puuttuvan kirkollisen vihkimisen lohdutuspalkinto.

Kirkko voi kuitenkin rukoilla vain oppinsa ja uskonsa mukaisesti (”lex orandi - lex credendi”). Mainituilla piispojen hyväksymillä rukoushetkillä kirkko suorin sanoin ilmaisee siirtyneensä uuteen, toisenlaiseen uskoon, kuin on Raamatun, vanhan kirkon ja Uskonpuhdistuksen klassinen kristinusko. Arkkipiispa Kari Mäkinen ja piispa Mikko Heikka ovat sitä mieltä, että homoseksuaaliset liitot eivät ole kirkolle muuta kuin poliittinen ongelma, joka vaatii toistaiseksi aikaa asenteiden muuttumiseksi homoseksualismin täyteen hyväksymiseen. Lainaus piispa Heikalta: ”Jos päätettäisiin kehittää olemassa olevaa parisuhdelainsäädäntöä, olisi tärkeätä, että piispainkokouksen esittämä rukoushetkikäytäntö hyväksyttäisiin kirkolliskokouksessa. Jos päädytään samaa sukupuolta olevien siviililiittoon, myös siviilivihkiminen voitaisiin päättää rukoushetken. Näin siviililiiton solmineet saisivat kirkon esirukouksen ja siunauksen. ... Heikka korostaa kuitenkin, että kirkko haluaa edistää homoparien oikeuksia.” Ei siis sanan sanaakaan siitä, että Raamatun kaikille, myös erilaisissa irtto- ja konkubinaattisuhteissa eläville syntisille kuuluttama parannusvaatimus koskisi lainkaan homoseksuaalisissa sukupuolisuhteissa eläviä.

Toista, vierasta ja väärää uskoa liputtaa myös tuore 2010-vuoden suomalainen ”Apostolikumstreit”, nahistelu, jossa apostolisesta uskontunnuksesta tapahtunut julkinen luopuminen on edennyt jo piispakuntaan. Luther opettaa, että Apostolinen uskontunnustus on koottu koko Pyhästä Raamatusta yhdeksi, ehjäksi kokonaisuudeksi. Raamattua ja luterilaista tunnustusta ei alkuunkaan käsitä se maallikko, pappi tai piispa, joka esimerkiksi ja erityisesti neitseestä syntymisen opinkohdan hyljätessään selittää silti muuten ja muissa suhteissa pitäytyvänsä uskontunnustukseen. Neitseestä syntymisen oppi kuuluu Kristus-oppiin eli kristologiaan. Kun kristologia murretaan, koko pelastava usko hajoaa ja katoaa. Jos tämä ei ole hätätila kirkossa, niin mikä sitten olisi: Harhaopeille syötetään hunajaa, Kristuksen sanan seuraajille rotanmyrkyä. Kun puhun rotanmyrkyistä, ajattelen Helsingin piispa Eero Huovisen ja arkkipiispa Jukka Paarman syksyllä v. 2004 virittämää ”paiaania”, että jos Luther-säätiön kristityille ei kelpaa vanhoillislestadiolaisten kirkossa pysymisen malli, heidän tulisi lähteä kirkosta. Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin juridinen lapsus Matti Väisäsestä muka toisen kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan piispasta puhuu samaa kieltä. Näitä sanoja kirjoittaessani suven taittuessa syksyyn ajattelen, miten parhaillaan monista suomalaisista maalaistaloista pyritään loukuin ja myrkyin vapautumaan hiiristä, rotista ja muista epämiellyttävistä tuholaisista samaan tapaan kuin Suomen evankelis-luterilainen kirkko Suomen Luther-säätiön luterilaisista kristityistä.

Merkillisellä tavalla on toteutunut Suomen työväenliikkeen varhais historian itsenäisen ajattelijan, Forssan v:n 1905 kokouksen kirkonvastaista linjaa arvostelleen, valistuneen Taavi Tainion (k. 1929) v. 1910 ilmestyneen ja hetikohta hävitettäväksi tuomitun pamfletin ”Valtiokirkko säilytettävä” ohjelma: Kirkko on saatettava valtiokirkkona täysin valtion

valvontaan. Vain tällaisessa asemassa kirkkoa ja sen oppia voidaan helpoimmin muuttaa sellaiseksi, joka parhaiten vastaa valtion etuja. Pitkään aikaan ei Suomessa tietenkään ole puhuttu valtiokirkosta. Vuosikymmenet sen on korvannut nimitys ”kansankirkko”, joka pyrkii kaikin tavoin oikeuttamaan rapautuvien entisten etuoikeuksiensa uusvaltiokirkollisen jatkumisen. Kaiken tällaisen puheen takana on kuitenkin tiedotusvälineitä ja niiden asiakkaita ohjaava ”kansansuvereniteetin” (”folksuverenitet”) rautainen kategorinen imperatiivi, joka pohjoismaisen mallinsa mukaisesti tarkoittaa sitä, että demokraattisten prosessien kautta tahtoansa toteuttava kansa on kirkon ylin arvovalta ja kaiken vallan lähde aivan kaikessa, ”etsi Deus daretur” (”jos Jumala vaikka olisikin olemassa”), jos sallitaan autuaan Dietrich Bonhoefferin tunnettujen sanojen vähäinen vääntely.

En siis katso Matti Väisäsen syyllistyneen mihinkään liioitteluun, kun hän on tunnistanut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon opillisen ja kirkko-oikeudellisen hätätilan ja taivuttanut niskansa sen ikeen alle, jota kirkon puhdistaminen ja uudistaminen hätätilaoikeutta noudattaen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sisällä hänelle merkitsee.

5. Epäselvä ”piispallinen kaitsenta”

Lopuksi haluan kiinnittää huomion vakavaan teologis-hallinnolliseen siirrokseen, joka on havaittavissa uusimman virkakeskustelun vaiheilla. Se kertoo vieraan roomalaisen ja anglikaanisen aineksen tunkeutumisesta kirkko-oppiin ja kirkon hallintoon. Tarkoitin käsitettä ”piispan / piispallinen kaitsenta”, johon vetoaminen on yleistynyt piispojen kannanotoissa sekä tuomiokapitulien menettelytavoissa ja päätöksissä. Myös Matti Väisäseltä on kysytty hänen kantaansa mainittuun piispalliseen kaitsentaan. Sitä ennen sanapari oli Tampereen tuomiokapitulin ahkerassa käytössä Markku Koiviston ja Nokia Mission ongelmia ratkottaessa.

Uskonpuhdistuksesta lähtien luterilaisissa kirkoissa on ollut määräävässä asemassa Raamattu ja tunnustus, ei piispuus, jota ilman kirkko vallan hyvin voi elää luterilaisena kirkkona. Pappisvalan tai pappislupauksen uskon kuuliaisuus osoitetaan Pyhälle Raamatulle ja luterilaiselle tunnustukselle, ei ”piispalliselle kaitsennalle”. Muu kuuliaisuus kuuluu kirkon hyvään järjestykseen inhimillisen oikeuden mukaan.

Kun Augsburgin tunnustus alkaa sanoin ”ecclesiae magno consensu apud nos docent”, se tarkoittaa yhtä hyvin ”kirkkoa” kuin ”seurakuntaakin”. ”Ecclesia-Gemeine” ei siis ole pelkästään jonkin suuremman kirkkokunnan sivukonttori, vaan Jumalan täysivaltainen kirkko paikkakunnalla. Luterilaisten Tunnustuskirjojen mukaan paikallisseurakunnan eli -kirkon kirkkoherra on piispa kirkossaan eli seurakunnassaan. Tätä on pidettävä piispanviran ensisijaisena istuimena. Paikallisseurakunnassa on piispallisen vallan täyteys, joka luterilaisten Tunnustuskirjojen mukaan on ensi sijassa avaintenvaltaa. Paikallisseurakunnan kirkkoherra paikalliskirkon piispana ei ole noin vain hiippakuntansa piispan komenneltavissa. Vain siinä tapauksessa, että paikallisseurakunnan/kirkon kirkkoherra kirkkonsa piispana lankeaa väärään oppiin tai hairahtuu inhimillisiin synteihin ja rikoksiin, hiippakunnan piispa voi ja on velvoitettu toimimaan koko kirkkokunnan puolesta harhaopin voittamiseksi ja hairahduksen korjaamiseksi.

”Piispallinen kaitsenta” siirrettynä yksinomaan hiippakuntapiispoille on siten luterilaisen opin kannalta epäselvä ja ongelmallinen iskusana, jota ei voi käyttää ilman tarkkoja rajauksia. Kiinnitän lopuksi huomion siihen, että mitään näistä rajauksista ei ole kunnolla tutkittu ja selvitetty, kun Tampereen tuomiokapituli rankaisi piispa Matti Väisästä pappisvirasta erottamisella.